

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

معاونت پژوهش

به نام خدا

مشور اخلاق پژوهش

بیاباری از خداوند سبحان و اعتماد به این که عالم محضر خداست و همواره ناظر بر اعمال انسان و به منظور پاس داشت مقام بلند دانش و پژوهش و نظریه اهمیت جایگاه دانشگاه در اعتلای فرهنگ و تمدن بشری و دانشجویان و اعضای هیئت علمی واحد های دانشگاه آزاد اسلامی متعهد می گردیم اصول زیر را در انجام فعالیت های پژوهشی مد نظر قرار داده و از آن تخلفی نکنیم:

- ۱- اصل برائت: التزام به برائت جویی از هر کوزه رفتار غیر حرفه ای و اعلام موضع نسبت به کسانی حوزه علم و پژوهش را به شائبه های غیر علمی می آلاینند.
- ۲- اصل رعایت انصاف و امانت: تعهد به اجتناب از هرگونه جانب داری غیر علمی و حفاظت از اموال، تجهیزات و منابع در اختیار.
- ۳- اصل ترویج: تعهد به رواج و دانش و ارائه نتایج تحقیقات و انتقال آن به همکاران علمی و دانشجویان به غیر از مواردی که منع قانونی دارد.
- ۴- اصل احترام: تعهد به رعایت حریم ها و حرمت ها در انجام تحقیقات و رعایت جانب تقد و خودداری از هرگونه حرمت شکنی.
- ۵- اصل رعایت حقوق: التزام به رعایت کامل حقوق پژوهشگران، پرسنل و پژوهشگران (انسان، حیوان و نبات) و سایر صاحبان حق.
- ۶- اصل رازداری: تعهد به صیانت از اسرار و اطلاعات محرمانه افراد، سازمانها و کشور و کلیه افراد و نهاد های مرتبط با تحقیق.
- ۷- اصل حقیقت جویی: تلاش در راستای پی جویی حقیقت و وفاداری به آن و دوری از هرگونه پنهان سازی حقیقت.
- ۸- اصل مالکیت مادی و معنوی: تعهد به رعایت کامل حقوق مادی و معنوی دانشگاه و کلیه همکاران پژوهش.
- ۹- اصل منافع ملی: تعهد به رعایت مصالح ملی و در نظر داشتن پیشبرد و توسعه کشور در کلیه مراحل پژوهش.

دانشگاه آزاد اسلامی

واحد تهران مرکزی

دانشکده ادبیات و علوم انسانی ، گروه علوم تربیتی

پایان نامه برای دریافت درجه کارشناسی ارشد (M.A)

گرایش: برنامه ریزی درسی

عنوان :

ارزیابی محتوای کتابهای درسی تعلیمات اجتماعی دوره راهنمایی بر اساس شاخص های هوشیاری
اجتماعی از دیدگاه دبیران و صاحب نظران

استاد راهنما:

دکتر حسن ملکی

استاد مشاور:

دکتر علی اکبر خسروی

پژوهشگر:

سهیلا اصغری

تابستان ۹۲

تقدیم به

پدر و مادرم که اگر چه اکنون در کنارم نیستند، ولی علاقه
آنان به کسب علم و تلاش برای دانستن، همیشه مشوق
من بوده است، شکر می‌کنم.

از همسر و فرزندانم که بارها به نایبانه‌ها و کجک‌ها ایشان
صبرانه به من کمک کرده‌اند، شکر می‌کنم.

تقدیر و شکر

از همه می معلمان و آموزگاران که در راه اعتلای فرهنگ و آموزش این کشور
تلاش و کوشش می کنند.

از استاد راهنمای گرامی جناب آقای دکتر حسن ملکی به خاطر همه می کمک ها و
هدایت های کلی و کلان و راهنمایی های بسیار خوبی که فضای مناسبی را برای
تبیین مسیر پژوهش ایجاد کردند و همچنین از استاد مشاور گرامی جناب آقای
دکتر علی اکبر خسروی که بارها نمودهای دقیق و هدایتگر خود کمک های مؤثری را
در انجام پژوهش برای من فراهم نمودند، شکر می کنم.

تعهد نامه اصالت پایان نامه کارشناسی ارشد

اینجانب سهیلا اصغری دانش آموخته مقطع کارشناسی ارشد ناپیوسته به شماره دانشجویی ۸۷۰۰۰۰۶۸۶۰۰ در رشته برنامه ریزی درسی که در تاریخ ۹۲/۴/۴ از پایان نامه خود تحت عنوان: ارزیابی محتوای کتابهای درسی تعلیمات اجتماعی دوره راهنمایی بر اساس شاخص های هوشیاری اجتماعی از دیدگاه دبیران و صاحب نظران با کسب نمره ۱۸ و درجه عالی دفاع نموده ام.

بدینوسیله متعهد می شوم:

- ۱- این پایان نامه حاصل تحقیق و پژوهش انجام شده توسط این جانب بوده و در مواردی که از دستاوردهای علمی و پژوهشی دیگران (اعم از پایان نامه، کتاب، مقاله و...) استفاده نموده ام. مطابق ضوابط و رویه های موجود، نام منبع مورد استفاده و سایر مشخصات آن را در فهرست ذکر و درج کرده ام.
- ۲- این پایان نامه قبلا برای دریافت هیچ مدرک تحصیلی (هم سطح، پایین تر، یا بالاتر) در سایر دانشگاه ها و موسسات آموزش عالی ارائه نشده است.
- ۳- چنانچه بعد از فراغت از تحصیل، قصد استفاده و هرگونه بهره برداری اعم از چاپ کتاب، ثبت اختراع و... از این پایان نامه داشته باشم، از حوزه معاونت پژوهشی واحد مجوزهای مربوطه را اخذ نمایم.
- ۴- چنانچه در هر مقطع زمانی خلاف موارد فوق ثابت شود، عواقب ناشی از آن را بپذیرم و واحد دانشگاهی مجاز است با اینجانب مطابق ضوابط و مقررات رفتار نموده و در صورت ابطال مدرک تحصیلی ام هیچگونه ادعایی نخواهم داشت.

نام و نام خانوادگی:

امضاء:

بسمه تعالی

در تاریخ: ۱۳۹۲/۴/۴

دانشجوی کارشناسی ارشد خانم سهیلا اصغری پایان نامه خود دفاع

نموده و با نمره ۱۸ به حروف هجده با درجه عالی مورد تصویب قرار

گرفت.

امضاء استاد راهنما

فهرست مطالب

صفحه

عنوان

چکیده

فصل اول: کلیات طرح

۲	.....	مقدمه
۴	.....	طرح مسئله
۷	.....	ضرورت و اهمیت تحقیق
۸	.....	اهداف تحقیق
۹	.....	سؤالات تحقیق
۱۰	.....	تعاریف متغیرها

فصل دوم: مبانی نظری و پیشینه ی تحقیق

۱۴	.....	مقدمه
۱۵	.....	بخش اول : تاریخچه و مفهوم بررسی هوشیاری
۱۹	.....	بخش دوم : روان شناسی شخصیت
۱۹	.....	مقدمه
۲۱	.....	دیدگاه روان پویشی
۲۲	.....	نظریه هویت
۲۴	.....	نظریه تحلیل تبادلی
۲۵	.....	جمع بندی شماره یک
۲۹	.....	دیدگاه پدیدار شناختی

۳۰	نظریه سازه گرایی
۳۴	نظریه نیاز
۳۷	جمع بندی شماره دو
۴۱	دیدگاه پردازش اطلاعات
۴۴	کنترل بیرونی
۴۶	کنترل درونی
۴۸	جمع بندی شماره سه
۵۱	بخش سوم : روان شناسی اجتماعی
۵۱	مقدمه
۵۳	مبانی نظری
۵۵	نظریه اسناد
۵۸	نظریه نقش
۶۰	گروه و انواع آن
۶۴	تعاملات اجتماعی
۶۸	انگیزش اجتماعی
۷۰	تعارضات
۷۳	جمع بندی شماره چهار
۷۶	بخش چهارم : جامعه شناسی
۷۶	مقدمه
۷۷	مبانی نظری
۸۰	قدرت و هوشیاری
۸۸	جمع بندی شماره پنج
۸۹	بخش پنجم: آموزش و پرورش دوره ی راهنمایی تحصیلی

تعریف	۸۹
اصول	۸۹
اهداف	۹۱
بخش ششم : مروری بر تحقیقات انجام شده.....	۹۲

فصل سوم: روش تحقیق

مقدمه	۹۶
نوع روش تحقیق.....	۹۷
روش اجرا	۹۸
جامعه آماری.....	۹۹
نمونه و روش نمونه گیری.....	۹۹
ابزار و روش جمع آوری داده ها.....	۱۰۱
روش جمع آوری داده ها در بخش کمی.....	۱۰۲
روش جمع آوری داده ها در بخش کیفی	۱۰۳
روایی و اعتبار ابزار های سنجش.....	۱۰۴
روش تجزیه و تحلیل داده ها	۱۰۴

فصل چهارم: تجزیه و تحلیل داده ها

مقدمه	۱۰۷
بخش اول : تجزیه و تحلیل کمی.....	۱۰۸
جمع بندی تجزیه و تحلیل کمی.....	۱۹۷
شاخص های موجود	۱۹۸
شاخص های ناموجود.....	۲۰۱
شاخص های نسبی.....	۲۰۳

بخش دوم : تجزیه و تحلیل کیفی ۲۰۸

فصل پنجم: بحث و نتیجه گیری

یافته های پژوهشی ۲۱۴

بررسی کمی سؤالات پژوهش ۲۱۷

بررسی کیفی سؤالات پژوهش ۲۱۸

غنی سازی کتاب های درسی ۲۱۸

آماده سازی دبیران ۲۲۲

مقایسه نظرات دبیران و صاحب نظران ۲۲۲

بخش دوم : پیشنهادها ۲۲۳

پیشنهاد های پژوهشی ۲۲۳

پیشنهاد های کاربردی ۲۲۴

محدودیت ها ۲۲۵

منابع و ماخذ ۲۲۶

پیوست ۲۲۹

فهرست جدول ها

عنوان	صفحه
جدول شماره ۱- اهداف آموزشی و تربیتی دوره راهنمایی تحصیلی با توجه به حیطه اجتماعی.....	۹۱
جدول شماره ۲- شاخص های رفتاری فردی و اجتماعی هوشیاری.....	۱۰۲
جدول شماره ۳- ابعاد کتاب درسی و سؤالات پرسشنامه.....	۱۰۸
جدول شماره ۴- آمار توصیفی تجزیه و تحلیل داده های کمی.....	۱۰۸
جدول شماره ۵- عناوین ولایه های شاخص های موجود در کتاب براساس نظر دبیران موافق.....	۱۹۸
جدول شماره ۶- میزان پاسخ به دو طیف موافق.....	۱۹۹
جدول شماره ۷- شاخص ها و لایه های هوشیاری.....	۲۰۰
جدول شماره ۸- عناوین ولایه های شاخص هایی که دبیران به آن ها رأی نداده اند.....	۲۰۱
جدول شماره ۹- میزان پاسخ به دو طیف مخالف.....	۲۰۲
جدول شماره ۱۰- عناوین و لایه های شاخص هایی که دبیران به آن ها رأی نسبی داده اند.....	۲۰۳
جدول شماره ۱۱- میانگین پاسخ ها به شاخص های نسبی.....	۲۰۴
جدول شماره ۱۲- جدول تفکیک لایه ها در ۲۰ شاخص.....	۲۰۵
جدول شماره ۱۳- ترتیب اهمیت لایه های هوشیاری در کتاب تعلیمات اجتماعی بر اساس نظر دبیران.....	۲۰۶
جدول شماره ۱۴- مقایسه اهداف آموزشی با یافته های پژوهش.....	۲۰۷
جدول شماره ۱۵- سه گروه صاحب نظران.....	۲۰۸
جدول شماره ۱۶- عوامل تأثیر گذار در افزایش کارکرد نقش کتاب های درسی.....	۲۰۹
جدول شماره ۱۷: سنخ شناسی پاتون در زمینه نقش کتاب های درسی در ایجاد هوشیاری اجتماعی.....	۲۱۲
جدول شماره ۱۸- ماتریس تحلیل آمیخته.....	۲۱۵

فهرست نمودارها

صفحه	عنوان
۲۸.....	نمودار شماره ۱.....
۴۰.....	نمودار شماره ۲.....
۵۰.....	نمودار شماره ۳.....
۷۵.....	نمودار شماره ۴.....

فصل اول

کلیات طرح

مقدمه

نوجوانان در سنین ۱۳-۱۱ سالگی با خصوصیات تقریباً مشترکی شناخته می شوند. آهنگ رشد آنان سریع است؛ و در پایان چهارده تا پانزده سالگی به حداکثر تحول عقلی خود می رسند. ظهور بلوغ جنسی در آنان با نگرانی و اضطراب همراه است. به کسب شخصیت اخلاقی و فلسفه ای قانع کننده برای زندگی تمایل دارند. حالات عاطفی ناپایداری دارند؛ و طالب افتخار جویی هستند. همزمان با کاهش وابستگی به خانواده، به گروه گرایی تمایل پیدا می کنند؛ و برای به دست آوردن هویت، شخصیت و استقلال خود، به دنبال کسب نقش های اجتماعی هستند؛ و در این راه آشفستگی هایی جهت ایجاد سازگاری اجتماعی در آنان دیده می شود.

برای حل مشکلاتی که در مسیر رشد آنان به وجود می آید باید از مهارت ها و توانایی های خاصی برخوردار باشند. مطالعات زیادی در حوزه های گوناگون علمی برای بررسی و رفع مشکلات این گروه سنی صورت گرفته است. تجمیع این مطالعات در الگویی خاص که با مستندات علمی انجام شده باشد، فواید زیادی دارد. اول این که تقریباً تمامی پژوهش های صورت گرفته در مورد این گروه سنی رده بندی می شود. دوم این که تحقیقات در مورد این موضوع خاص از حوزه های علمی گوناگونی جمع آوری می گردد. سوم این که به جهت در دسترس بودن این پژوهش ها در یک الگو، استفاده ی کاربردی از آن ها به راحتی امکان پذیر است.

پژوهشگر در طول سال های تدریس خود در مقطع راهنمایی، با مسائلی مواجه بوده، که برای حل آن ها سعی کرده تا از پژوهش های حوزه های گوناگون علمی استفاده کند. در این مسیر بالگویی به نام هوشیاری آشنا شده، که در بر دارنده ی بسیاری از خصوصیات و راه حل های مشکلات این

دوره ی سنی است. هوشیاری در زمینه های مختلف می تواند بروز کند. به عنوان مثال هوشیاری فردی و اجتماعی می تواند بسیاری از مشکلات اجتماعی نوجوان را مرتفع سازد و او را برای یک زندگی اجتماعی مطلوب آماده کند. با انگیزه ی فوق پژوهشگر، دلایل نظری این تفکر و ریشه ی آن را جستجو کرده، و در زمینه ی هوشیاری به نظریات فروید رسیده است. در ادامه نظریه پردازان زیادی پیرامون هوشیاری تحقیق کرده اند. تحقیقات پیرامون هوشیاری با افزودن پسوند هایی به آن، به ابعاد مختلف شخصیت نوجوانان توجه کرده است. هوشیاری اجتماعی به نوجوان این امکان را می دهد که به عنوان مثال با آگاهی به جهان اطراف خود بنگرد و تصمیمات عاقلانه بگیرد. هوشیاری در زمینه های دیگری چون اقتصادی، سیاسی، فرهنگی و حفظ محیط زیست ... می تواند زمینه ساز تربیت انسان های موفق باشد که کمتر دچار اشتباه می شوند؛ و تصمیمات درست و مناسب و منطقی می گیرند. اشتباه عمل کردن با خلقت انسان عجین شده، ولی درس گرفتن از اشتباهات برای جبران خطاها ریشه در تربیت انسان دارد؛ و هوشیار شدن او می تواند زمینه ساز این فعالیت مهم باشد. امید است که پژوهش حاضر در تحقق هدف خود توانا باشد.

طرح مسئله

نظام آموزش و پرورش ایران در سال ۱۳۴۴ طرحی را تصویب کرد؛ که به موجب آن دوره ای به نام دوره ی راهنمایی تحصیلی در نظام آموزشی ایران گنجانده شد. این دوره از سال ۱۳۵۰ با اهداف و برنامه ی معینی در سراسر کشور آغاز شد. دلیل گنجانده شدن این دوره در نظام آموزشی به اهمیت این دوره بر می گردد. دانش آموزان این دوره که در گروه سنی یازده تا سیزده سالگی قرار می گیرند، ویژگی های شخصیتی، جسمی و روانی خاصی دارند. آن ها آشفتگی های زیادی را به لحاظ اجتماعی در خود احساس می کنند؛ و برای انطباق با محیط خانواده که به طور معمول تا به حال مشکل چندانی با آن نداشته اند، با مسائل عدیده ای مواجه می شوند. نوجوانان این دوره در جستجوی کسب هویت، استقلال و تشخیص طلبی هستند؛ و به کسب نقش های اجتماعی می اندیشند. آن چه مسلم است این است که در بسیاری از موارد در یافتن راه حل ها و تصمیم گیری مناسب با مشکل مواجه می شوند. این مرحله، که در واقع دوره ی گذر از محیط ساده ی مدرسه ی ابتدایی به محیط پیچیده ی مدارس متوسطه است، به آموزش های خاصی نیاز دارد. این آموزش ها موجب شناسایی و به کارگیری استعداد ها، افزایش معلومات، ایجاد زمینه برای کارهای عملی و هدایت تحصیلی دانش آموزان این دوره می شوند. در واقع دانش آموزان در این سنین باید با راه های صحیح زندگی کردن آشنا شوند؛ و مهارت های لازم برای تصمیم گیری راپیدا کنند. بنابراین ضروری است که به این دوره توجه خاصی شود؛ و برای اجرای برنامه ها و تحقق اهداف آن تلاشی مضاعف صورت گیرد. پژوهشگر در طی سالیانی که با دانش آموزان مقطع راهنمایی سر و کار داشته، مشکلات رفتاری زیر را در اکثر آن ها تشخیص داده است:

اول این که دانش آموزان از نیرو هایی که موجب تحریک آن ها می شود آگاه نیستند؛ و توانایی زیادی در کنترل آن ها ندارند. به عنوان مثال، در این سنین میل به خود نمایی برای نشان دادن هویت و استقلال در آن ها رشد می کند؛ ولی همراه با این تحول، توانایی کنترل این محرک در آن ها وجود ندارد؛ و نمی توانند این میل تحریک شده طبیعی را، با ارزش های اجتماعی فرا گرفته شده در محتوای برنامه درسی منطبق کنند. در صورتی که دانش آموزان هوشیار از توانایی انطباق برخوردارند.

دوم این که رابطه هوشیاری و تفکر رابطه ای انکار ناپذیر است. متأسفانه دانش آموزان ما با فکر کردن میانه‌ی خوبی ندارند؛ و از فعالیت‌هایی که آن‌ها را به فکر کردن وادار کند، گریزان هستند. در نتیجه در انجام فعالیت‌هایی که با تقویت، ادراک، احساس و یادآوری همراهند با ضعف‌های فراوانی روبه‌رو هستند؛ و در مقابل تقویت آن‌ها مقاومت می‌کنند.

سوم این که دانش آموزان نمی‌توانند به درستی تجربیات خود را که در ساخت اجتماعی مدرسه کسب کرده‌اند، دسته‌بندی کرده؛ و سپس مورد قضاوت و ارزیابی قرار دهند. اگر این توانایی در آن‌ها وجود داشته باشد، از تجربیاتشان به شکل عقلانی استفاده می‌کنند. در واقع آن‌ها می‌توانند با تقویت هوشیاری‌های فردی و اجتماعی خود، از گرفتار شدن در دام خطرات اجتماعی جلوگیری کنند.

چهارم این که دانش آموزان این دوره قادر به هدایت جریان زندگی در حد توانایی‌هایشان نیستند؛ و نمی‌توانند با برنامه‌ریزی این هدایت را در دست بگیرند؛ و در نتیجه فرضیه‌هایی که ناخودآگاه برای حل این مشکل تنظیم می‌کنند، واقعی نیست و به وسیله‌ی تجربیات اجتماعی آنها تأیید نمی‌شود. حاصل این عدم ثبات، عدم موفقیت آنها در امر الگوییابی است. این مشکل نیز به خودی خود به وجود آورنده‌ی مشکلات دیگری است.

این مشکلات که می‌تواند ناشی از عدم شناخت اجتماعی آن‌ها باشد ممکن است از ناهوشیاری آن‌ها سرچشمه گرفته باشد.

"یونگ^۱ ناهوشیار شخصی را شبیه مخزنی می‌داند که زمانی هوشیار بوده ولی به خاطر اینکه پیش پا افتاده یا ناراحت کننده بوده اند فراموش یا سرکوب شده‌اند. همه نوع تجربه‌ای در این ناهوشیار شخصی ذخیره شده و برای بیرون کشیدن یا بررسی کردن و برگرداندن اطلاعات از آن باید تلاش ذهنی صورت بگیرد. (شولتز و شولتز؛ ۱۳۱۹)."

تجربیات ناهوشیار که به اعتقاد فروید در سطح ناهوشیار شخصیت (نهاد) ذخیره شده‌اند باید با قدرت تفکر قابل استفاده شوند.

خود از طریق نیروی تفکر باید توازن مناسبی را میان سطح ناهوشیاری (نهاد) و سطح هوشیاری (خود) ایجاد کند و به این وسیله موجبات رشد رضایت بخش شخصیت را فراهم کند. (فروغان؛ ۱۳۸۹).

با پرورش و تربیت سطح "خود" در شخصیت هوشیاری فردی تضمین می شود و شخص می تواند با کمک تجربیات و اطلاعات و مهارت های اجتماعی به شناخت اجتماعی و در نهایت به هوشیاری اجتماعی برسد (حمزه گنجی؛ ۱۳۸۹).

متخصصان آموزش و پرورش به اهمیت تفکر آگاه اند ولی مسئله این است که تا به امروز آن ها با قطعیت نمی دانند که بهترین راه انجام این کار چیست؟ (فروغان؛ ۱۳۸۹).

پژوهشگر برای یافتن بهترین راه انجام این کار، تحقیق در مورد سطح هوشیاری شخصیت یا "خود" را پیشنهاد می کند که می تواند بهترین راه دسترسی به پرورش قدرت تفکر باشد.

برای انجام این تحقیق به محتوی کتاب های تعلیمات اجتماعی دوره راهنمایی توجه شده است زیرا این کتاب ها می توانند در بر طرف ساختن مشکلات اجتماعی نوجوانان نقش مهم و بسزایی داشته باشند. از این رو با استفاده از روش تحلیل محتوا از نظر دارا بودن شاخص های هوشیاری اجتماعی سنجیده می شوند.

توجه به نحوه نگارش این کتب، و بررسی میزان تأثیر آن ها در رفع مشکلات اجتماعی نوجوانان و دانش آموزان موضوعی است که پیش از این نیز مورد توجه پژوهشگران قرار گرفته است. وجه تمایز این پژوهش با سایر پژوهش های صورت گرفته در این زمینه، در توجه به هوشیاری اجتماعی است.

امید است که جمع آوری مبانی نظری و نتایج پژوهشی تأیید شده در باب هوشیاری اجتماعی، به همراه نتایج حاصل از این پژوهش بتواند کمک اندکی در جهت نیاز سنجی کتب مذکور برای مؤلفین محترم فراهم نماید. بنابراین امید می رود تا با نتایج این پژوهش به سوال اصلی تحقیق پاسخ داده شود:

آیا کتاب های درسی تعلیمات اجتماعی دوره ی راهنمایی در بر دارنده ی مؤلفه ها، معانی، مفاهیم و ابعاد هوشیاری فردی و اجتماعی است؟

ضرورت و اهمیت تحقیق

پیشرفت های علمی مدیون پژوهش ها و تحقیقات علمی است. تحقیقاتی که با گذشتن از بوتاه آزمایشات بسیار به نظریه های علمی تبدیل گشته است. این پیشرفت ها زمانی می تواند به افزایش کیفیت زندگی انسان ها کمک کند که کاربردی باشد. این نکته در علوم انسانی از اهمیت بیشتری برخوردار است. زیرا با ارائه راه حل ها مشکلات زندگی انسان را کم می کند.

برای بهره گیری از جنبه ی کاربردی علوم انسانی در حوزه ی آموزش و پرورش، توجه به کتاب های درسی از جهات مختلف ضروری به نظر می رسد. زیرا کتاب های درسی یکی از مؤلفه های مهم در پرورش و توسعه نیروی انسانی جوامع به شمار می رود .

این پژوهش در نظر دارد با تحلیل محتوی کتاب های تعلیمات اجتماعی دوره ی راهنمایی با توجه به شاخص های هوشیاری فردی و اجتماعی به دو هدف آنی (شخصی) و غایی (علمی) برسد. امید است که هدف آنی، جنبه ی کاربردی، و هدف غایی، جنبه ی بنیادی پژوهش را، تأمین کند.

هدف آنی (شخصی) این پژوهش افزایش اطلاعات و آگاهی های محقق از سطوح مختلف شخصیت انسان است. سطح هوشیار شخصیت با مؤلفه ها و در نتیجه شاخص هایی قابل سنجش است. تحلیل محتوی کتاب های درسی مذکور از نظر دارا بودن این مؤلفه ها و شاخص ها موجب افزایش آگاهی محقق و آماده سازی او در جهت رفع عیوب کتاب در حین تدریس خواهد شد و او را با ضرورت پرورش هوشیاری فردی و اجتماعی آشنا خواهد کرد.

هدف غایی (علمی) این پژوهش همان گونه که پیش از این نیز گفته شد می تواند متخصصان آموزش و پرورش را با راه های قطعی پرورش قدرت تفکر آشنا کند. این پژوهش با تحقیق در مورد هوشیاری فردی و اجتماعی، پرورش این دو ویژگی شخصیتی را، راه حلی برای پرورش قدرت تفکر در دانش آموزان می داند.